„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску, Србију, Црну Гору	и друге стране земље:
на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на чет. год.	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 118. У Новом Саду, у уторак 18. јуна (1. јула) 1913. Година XXIX.

Новчана криза и српске земљорадничке задруге.

Од српских привредних подузећа у нашим крајевима, као да су се српске земљорадничке задруге најбоље опробале. Било је у нас разних подузећа, односно удружења, која су почела са великим полетом, па се надало, да ће имати сјајнога успеха, али се те наде нису испуниле. Па и неки наши новчани заводи, који су се на све стране умножили, нису могли одговарати великим надама у погледу јефтинога кредита, особито од кад је услед балканских догађаја наступила новчана криза. Осим наших великих новчаних завода у Новом Саду и у Загребу, који се и при данашњој новчаној кризи чврсто држе, мањи наши новчани заводи доста су малаксали, па не одговарају својој првобитној цели давања јефтинога кредита.

Друга чиста привредна подузећа као удружења, већим делом нису се могла одржати.

Наше земљорадничке задруге, основане на здравој Рајфајзеновој системи, морале су пружати јемства за њихов благотворни успех у нашем народу.

Но при данашњој новчаној кризи, морало је ипак наступити питање: да ли и те наше земљорадничке задруге нису алтериране, нису ли некако окачене данашњом новчаном кризом?

То питање нам се намеће, кад смо недавно у новинама читали, да су земљорадничке задруге у *Буковини*, основане на истој Рајфајзеновој системи, услед данашње новчане кризе дошле у најкритичнији положај, па иду својој пропасти на сусрет, ако интервенцијом државе не добију неки велики зајам.

Ми не знамо како стоје данас наше земљорадничке задруге погледом на данашњу новчану кризу. Ми држимо, да по досадањим извештајима оне *сасвим добро стоје*, па ће скупштина наших земљорадничких задруга, која је заказана за месец септембар ове године, као и до сад добро стање исказати.

Али, да би наше земљорадничке задруге могле као и до сада показати најбољи успех, потребно је, да се чланови земљорадничких задруга чврсто држе оних начела, која су самом творцу земљорадничких задруга, славном Рајфајзену у своје доба у Немачкој служила за мерило. Земљорадничке задруге нису за то створене, да дају сувише велике кредите својим члановима, нису створене да потпомажу удобнији домаћи живот, па чак и раскош у појединим породицама, и најмање да дају лакомислене зајмове, који стоје у вези са страшћу алкохола, већ су земљорадничке задруге створене за то да чланови са својим основним капиталом у земљи међусобно једно друго потпомажу у оном што им оскудева за поправку земље, за корисне инвестиције у земљорадничким алатима и машинама, али све у тој претпоставци да се узајмљени капитали из поправљене економије враћају или да се бар са каматом и неки део главнице у извесном року одплаћује. Лакомислена употреба зајмова без везе са поправком економскога стања, мора водити пропасти сваку земљорадничку задругу, ма како да иначе солидарна обвеза чланова пружа сигурности.

Па кредит у земљорадничким задругама може бити за чланове благотворан особито у *рђавим годинама*. Али и ту са рацијоналним економским радом могу да се рђаве године ублаже. Сећамо се оне изреке једнога врлога економа Србина Новосађанина са салаша, пок. *Ракића*, који је казивао: ја *немам* рђавих година. Ја дубоко орем, на време сејем, и на време вршем.

Земљорадничке задруге, ако ће својој цели да одговарају, претпостављају, да задругари рацијонално обрађују земљу, да би могли одговарати обвезама кредита. Али ако ће задругари допустити, да чим се новац од кредита добије, таки *плане* на кућевне раскошне потребе или личне угодности, па и за алкохол, те да за економију, којој је кредит био намењен, мало или ни мало не остане, то је онда пропаст за такова задругара, који је хтео да се помогне са чланством у земљорадничкој задрузи.

На жалост, у најновије је доба наступио велики раскош у нашем женском свету, и тај се још у већој мери показује на селима, него у варошима. У оделу и у разним забавама сељанке се натичу са варошанкама. Када видиш нека женска одела у сељанака, то не знаш шта да кажеш. То су скупоцена одела као и у варошанки. Сељанке само што не носе шешире, него само свилене мараме, иначе је одело као и у варошанке, па тек оне силне дукате, где је уложен сасвим *бесплодан* капитал.

Тога раскоша у женскиња нема у другим нашим крајевима. Женскиње у другим нашим крајевима носе оно народно одело, које саме исткају и зготове. Милина је гледати Хрватице из Загорја кад дођу у варош у сељачком, чистом народном оделу, белом као снег. Па тако је са сељачким народним оделом и у Босни и Србији, па у Црној Гори и у другим српским крајевима. Зашто не би и наше Српкиње у Бачкој и Банату носиле народно одело, па нека је мало и улепшано, али не треба наше сељанке да носе ону накараду француског одела које их само ружи. Са тим француским оделом, и са дукатима ту нема границе у луксузу.

Истина, у Бачкој, и Банату свагда је било да су женскиње штетиле кућу, кад су онако са гомиле тајно узимале жито и продавале ради набаве себи лепшега одела Отуд она прича од детета: наше жене жито крале, *сад ћу казати*. Запретила детету да не казује, да су из „хамбара“ жене узимале жито, а кад дете, да „одржи тајну“ пред мушкима рече: сада ћу казати!

Па није то тако само у Бачкој и Банату, него и у Срему и у наким српским крајевима у Славонији и у Хрватској. Женски луксуз, па и алкохол у мушких, то упропашћује српскога сељака у нашим крајевима, па онда *не помаже* земљорадничка задруга.

Зашто да се не установи у земљорадничким задругама, да се оном, који је ноторни *алкохолиста*, ма да је способан за кредит, *не издаје* кредит, па чак да се такав и *не прими* у чланство земљорадничких задруга.

Ми нисмо у стању просудити у колико данашња новчана криза *упливише* на српске земљорадничке задруге. На сваки начин да ће бити некога уплива.

Страшна је то појава да у Буковини данашња новчана криза упропашћује тамошње земљорадничке задруге. Буковина у привредном погледу, што се тиче *каквоће земље*, много се не разликује од наших економских прилика, особито од неких српских крајева у Хрватској, шта више у рацијоналном обделавању земље Буковина је напреднија него наши крајеви, па ипак земљорадничке задруге долазе до опасне кризе.

Ми колико знамо, за наше земљорадничке задруге нема никакве опасности због новчане кризе. Али на сваки начин, да би у наших земљорадничких задруга требало *удесити* радњу, да *не дође* до оних појава као у земљорадничких задруга у Буковини.

С тога ће баш овогодишња главна скупштина српских земљорадничких задруга, која је сазвана за месец септембар ове године, бити од највећега интереса, биће за мерило материјалнога напретка или назатка српскога народа у овим крајевима.

Ми имамо потпуно уверење, да ће српске земљорадничке задруге и ове године исказати велики успех, јер до сада нема ни најмањега симптома, ни најмањега знака, да је новчана криза имала уплива на редовиту радњу српских земљорадничких задруга.

⊙

Коалиција против Бугарске или Балкански савез?

Бугарска је својим држањем после завршеног рата изазвала велику политичку кризу, из које се очевидно развија сасвим **ново политичко оријентисање** како на Балкану тако и у међународним односима.

Између Бугарске и њезиних савезника Србије, Црне Горе и Грчке настао је познати спор због поделе освојеног земљишта, који данас овако стоји. Бугарска тражи, да се земљиште подели на основу уговора пре рата, а њезини савезници желе, да се подела изврши **на широкој основи**, у духу начела равнотеже на Балкану и одржања Балканскога савеза.

Противност гледишта Бугарске и њезиних савезника тако је велика, да је изазвала толику заоштреност, због које се свакога часа очекивао рат, који би Бугарска изазвала.

Усред те заоштрености избио је **политички моменат од врло важнога значаја**.

Румунска влада изјавила је бугарској влади и владама великих сила, како, у случају поновнога рата на Балкану задржава себи одрешене руке, што значи, **да би се Румунија, у рат активно умешала**. Очигледно је, дакако, и то се у јавности не таји, **да би Румунија напала Бугарску**.

Услед свега тога **рат Бугарске против њезиних савезника постао је илузоран**, тим више, што је велико питање, да ли би Бугарска, да је Румунија и не нападне, могла са својим савезницима успешно ратовати.

Шта ће Бугарска учинити, да румунску опасност отклони, ми не знамо, али је врло вероватно, да неће моћи учинити ништа, јер је Румунија изишла из резерве из врло крупних разлога. Румунски политичари тврде, да нису ни с ким у савезу, да не раде ни под чијим утицајем, него да је румунска влада изишла из резерве **руковођена тежњом за равнотежом на Балкану**.

При таком стању ствари не би помогле никакве бугарске концесије, а може се предпоставити, **да би Румунија ударила на Бугарску и у томе случају, да Србија драговољно уступи Македонију Бугарској.**

Српској је дипломацији, нема сумње, румунски потез врло добро дошао, те изгледа, да је жељена **објава анексије** за сад непотребна. На Видов-дан су дошле вести из Лондона, Беча и Букурешта, да ће Србија тога дана прогласити анексију, али се те вести обистиниле нису. Шта пак српска влада мисли чинити, то ће, ваљда, данас у Скупштини објавити министар-председник Пашић, премда политика српске владе није непозната. Она, као што је познато, жели: да се одржи балкански савез, а подела освојеног земљишта да се изврши у духу начела равнотеже на Балкану.

За ту су политику Србија, Црна Гора, Грчка па ево и Румунија, и **Бугарска**, ако се не умудри, **против себе већ је створила јаку коалицију**. Од Бугарске дакле зависи, да ли ће се против ње утврдити коалиција, или ће се одржати балкански савез, који може бити појачан Румунијом.

Против балканскога савеза се живо ради, али изгледа, **да су у томе послу усамљени: бугарски краљ и влада и бечка дипломација.**

Тројни Споразум је неоспорно за одржање балканскога савеза; за Италију, која је тражила пред проглас анексије Босне и Херцеговине, да Аустро-Угарска испразни Санџак, може се предпоставити, да жели јачу Србију; а и Немачка није очарана политиком бечке дипломације. Недељни „Die Zeit“ доноси допис из Берлина, у којем се бечкој дипломацији пребацује неразмишљено држање према Србији (Немачка је за трезвене пријатељске односе), хистерично протежирање Бугара, услед чега је Аустро-Угарска изгубила Румунију. У допису се такође наводи и то, како је Немачка за то, да Грцима из династичких разлога остане Солун, што значи, **да је Немачка против бугарских аспирација у прав-**

цу Солуна. Од тога ће, дакако, имати користи и српско гледиште.

Према свему у овој тешкој кризи **питање балканскога савеза не стоји лоше.** На једној су страни бугарски краљ, заблудела бугарска интелигенција и збуњена бечка дипломација, на другој су пак страни Тројни Споразум, три балканске државе, а и Румунија тера воду на млин балканскога савеза.

Бугарска и Румунија.

Софија, 14. јуна.

Овдашњи румунски посланик *Гика* саопштио је данас службено бугарској влади: *да румунска влада, за случај бугарско-српскога рата, задржава себи отворене руке.*

Букурешт, 15. јуна.

Меродавни политичари изјављују, да румунска влада није учинила одлучни корак према Бугарској ни под чијим утицајем, него да је *у животноме интересу Румуније, да се одржи равнотежа на Балкану.*

Букурешт, 15. јуна.

Данас се овде ситуација повољније схваћа, јер се држи, да је одлучним држањем Румуније онемогућен бугарско-српски рат. Грозничаво војничко спремање због тога је мало попустило, али је ипак краљ одгодио свој пут на Синају, а упала је у очи и дуга конференција министра-председника са шефом генералнога штаба.

Аустрија у Албанији.

— Шта сад тамо ради. —

Енглески лист »Тајмс« доноси од свога дописника из Валоне ово саопштење:

„Аустријска дипломатија преко својих плаћених агената и валонске владе покушава да изазове неред у Албанији, како би приморала силе Тројног Споразума, да *њој* дају мандат за увођење реда у Албанији. Овај неред у толико јаче сад хоће да изазове, да би спречила да се на амбасадорској конференцији усвоји предлог Русије о трговачком изласку Србије на албанском приморју.

Силе Тројног Споразума требале би да се пожуре са израдом албанског устава и решењем да се Србији дозволи излаз на албанско приморје.“

Нова борба код Злетова.

Београдски „Пијемонт“ има из Св. Николе (на Овчем Пољу) овај нарочити извештај од 14. (27.) јуна о. г.:

Синоћ је **опет дошло до крвавог сукоба** код Злетова између бугарских и наших трупа. Учествовала су већа одељења пешадије.

Кад су Бугари покушали, да се пробију на положаје, одакле су још прекјуче потиснути, наша пешадија је осула жестоку паљбу и **одбила их.** После подужег пушкарања, **Бугари пу се дали у бегство**, оставивши за собом неколико мртвих и рањених.

Према поузданим извештајима, *бугарске трупе стално узнемиравају нашу војску и изазивају сукобе.* При свима тима нападима, **наша војска стално потискује и у бегство нагони нападачеву војску.**

У целој нашој војсци је **огорчење против Бугара огромно.** Сви верују, да је рат неизбежан и с нестрпљењем очекују заповест да угазе у борбу.

Наша виша девојачка школа.*)

(Моменат за самопорезивање).

Јесте ли били на завршној јавној школској свечаности, коју је приредила Српска Виша Девојачка Школа у Новом Саду 8. (21.) јуна 1913. у 5 сати после подне у соколској дворници Трандафилкина Сиротишта? Ако сте били, јесте ли осетили у свом српском срцу, шта имате у тој школи? Кад вам је Вера *Димовићева* приказала светлу и трновиту ставу Пећске Патријаршије, није ли прострујала кроз вашу душу мисао о мукотрпној али јуначкој судбини историје српскога племена, када се пробијала кроз кланце турскога господарства, да се уреже у срца ваша као успомена, која се нигда не брише? А када је Невена *Петровићева* девојачком руком и душом вила невен-венац око попрсја Стевана Владислава Каћанског, зар нису вам ударали кључеви вреле крви у сва била као одјеци на српску фанфару „Хеј, трубачу“ и српско гесло „Где је српска Војводина“, које стварају „царски лаз“ и излаз српској мисли на слободу? А који сте разумевали стране језике, није ли вам расла коса на глави од поноса, што се тако савршено говори у српској школи мађарски и немачки, када вам је Смиља *Кошурова* приказала мађарског Нестора међу новијим песницима Михаља Верешмартија, а Катица *Мијатовићева* и Нада *Панаотовићева* у вешто сплетеном немачком разговору приказале целу културну Немачку и њена прочелника Гетеа? Осетили сте зацело понос тај пред странцима, који су у том тренутку слушали децу вашу, али свакако и нагон, да им кажете: Ето и то роди у слободи и нашој култури! Па тек како је вибрирало задовољство у душама нашима, када се на лепом српском језику нанизаху камичци за културни мозајик из свију наука, корисних за живот и просвећивање душе човекове!? Састојке лепоте нашега језика изложила нам је Десанка *Бућанова* у јасности у слогу; гипкост његову у историјском приповедању и разлагању Драгиња *Љуштина* казујући нам, које су били узроци и последице француске револуције, на које се накаламила и стабљика нове српске слободе, а Зорка *Козомара* приказујући нам Становнике америчке и начин живота им; прилагодљивост и богатство његово за исказивање свију тековина теоријских и практичних наука видели смо пак у предавањима Невене *Поповићеве* О врењу; Меланије *Живојновићеве*, која је излагала, шта су Физиолошки утецаји електричне струје; Евице *Кеслерове*, која нам је препоручила Врлине добре домаћице, и Катице *Давидовићеве* предавању О оку, којим се спаја душа наша са целим светом око нас и чини се овај садржином њеном, суштином човековом. Видели смо најзад низ соколских замаха буздованима, узлазе на леставама, пригиба на дасци и провлака и исклизака на разбоју, символу женске радиности, па нам је онда сасвим складно одјекивао у души задњи акорд песме „Канарица“:

„О слободо, дивна ли си!
За те људи живот дају —
Јеси мила, јеси дивна,
Ал у своме завичају!“

и песма „Напред“:

„И на раду и забави
Све у складу и у слави
Да соколујемо —
Чврсту мишцу крепком телу,
Снажну душу ведром челу
Да извојујемо . . .

Напред, напред!«, којима је наш умни чика-Јова тако песнички обележио стазу нашој култури. Никад лепших ставова за српску школу у соколском дому!

Па ко је то све чуо и у срце своје урезао, је ли осетио сад већ, шта би изгубили, када би допустили да та наша школа престане радити? Да, сад већ треба да осетимо то, да не примењујемо народну пословицу после „Имаш ме, не знаш ме; изгубиш ме, познаш ме“.

Има на жалост толико знакова у последњим трзајима наше јавности баш на врховима, који нам наслућују, да се код нас значај тога губитка сад још не осећа. Али док се наше странке и на овом питању ломе о свој престиж и угибају се под теретом примања одговорности за порезивање народа у просветне сврхе, има утешних појава код оних, на којима свет остаје и у којих је срце најбудније, као што је чин самих ученица те школе, када су се одрекле путовања ове године и своје приносе од 200 К уступиле на спас своје школе, и чин наших абитуријената гимназијских, који су се придружили својим сестрама и један део прихода своје забаве, која је донела 625 К чисте добити, наменили издржавању Српске Више Девојачке Школе у Новом Саду.

Зато сматрамо сада, када вођство нашега јавнога живота није кадро ни пред таком опасности да се прибере и споразуме*), да се обратимо свесном српском друштву и да тражимо примену начела самопорезивања у овом одређеном задатку. Но пре него што би одмеравали размере тога самопорезивања, потребно је да истакнемо сву потребу, која се одма мора подмирити, да би наша виша девојачка школа могла постојати. За нашу ту школу треба најпре за издржавање годишње 18.000 К и за виђање зграде одма 120—150.000 К. Као што из јавности и приватних извештаја дознајемо, половину годишње потребе могла би за сада да сноси наша црквена опћина новосадска, до 10.000 К; наши новосадски новчани заводи обећавају: Централни Кредитни Завод 1000 К, Српска Задружна Банка 500 К, Српска Штедионица 2—300 К годишње, а свакако не ће заостати ни „Натошевић“, те би остало још непокривених до 6000 К само годишње потребе осим потребне своте за виђање зграде, јер се због влажности и неподесности старе зграде већ јављају опомене од државне власти, која обично не чека, док се ми скањујемо.

Пред таким стањем ствари *неминовно је потребно да се наше друштво крене* и по примеру наших других завода и по узору културних Саса организује скупљање самопореза у просветне сврхе.

Ми предлажемо ове начине за тај посао:

1.) По примеру професорског збора новосадске гимназије треба сам наставнички збор Српске Више Девојачке Школе да се организује у средишњи одбор за скупљање прилога и да у помоћ увуче за неколико година све наше просветне организације, нарочито Добротворне Задруге Српкиња, чији Савез је и иначе ставио себи у задатак не само одржање досадашњих него и оснивање нових потребних женских школа,

2.) По узору наше гимназијске Слоге треба да се организују и бивше ученице наших виших девојачких школа и сталним годишњим прилозима да враћају материјално дуг, којим их је задужила њихова школа, кад им је свима дала не само више образовање него многима и основу за самосталан опстанак и зараду.

3.) По узору Саса треба и наши листови, нарочито локални, да отворе сталне рубрике за купљење и објављивање самопореза у просветне сврхе, сада наравно у првом реду у корист новосадске Српске Више Девојачке Школе.

Уредништво „Трговачких Новина“**) одма ево и прихваћа овај предлог и ставља своје услуге на расположење, а надамо се да ће то радо учинити и други наши листови, којих је већ 10—20 на броју.

„Дижите школе, деца вас моле!“ рекао је Чика-Јова гледећи у далеку будућност, а срам би као на образ наш, када би у тој лепшој будућности, о којој је он пре педесет година само сањао, а која је већ на прагу сада нашем племену, ми сад допустили да нам се руше школе. Зато не дајмо, да то настане, јер само тако је могуће

„Снажну душу ведром челу
Да извојујемо...“

и да идемо: „Напред, напред!“

Нови Сад, на Видовдан 1913.

Ј. Ж.

*) Поштовани писац послао нам је овај свој чланак у суботу у отиску, да га и ми донесемо. Но у суботу га, због оскудице у простору, нисмо могли донети, него га тек данас доносимо. — Ур. „Бр.“

*) Поштовани г. писац треба овај прекор да упути и на *митароносну господу* нашу, а особито на *патријарха Богдановића*, јер ваљда су и они, који живе у изобиљу, дужни, да допринесу одржању ове наше школе. Ова је ваљда важнија него будимпештански »Парк клуб«, у коме патријарх плаћа годишње велику чланарину. — Ур. »Бр.«

**) Г. писац је овај чланак написао у том листу. — Ур. „Бр.“

Разговор с генералом Вукотићем.

— Црногорски министар-председник о српско бугарском спору. — Црна Гора је уз Србију. —

Г. Владислав *Савић* београдски дописник „Дељи Телеграфа“ и „Руског Слова“, интервјуисао је генерала г. Јанка *Вукотића*, председника црногорске владе о српско-бугарском спору. Г. Савић је тај свој разговор уступио београдском „Пијемонту“, по коме га и доносимо.

Црногорски премијер г. Вукотић, бави се у Београду у првој фази свога пута за Петроград. Г. Вукотић је 14. (27.) јуна о. г. предао краљу *својеручно писмо краља Николе*, у коме поздравља краља Петра и честита му десетогодишњицу сретне владавине, увенчане сјајним успесима српске војске.

Шетајући улицама, у којима је било много света, генерал Вукотић је био предметом спонтаних манифестација. Касно у вече, свршивши све послове своје мисије, генерал Вукотић ме је примио. Кад сам ушао у његов салон, преда мном је стајао крупан човек, огромног раста, седам стопа висине, широких плећа, са лицем опаљеним од ветра и непогоде, пун снаге и енергије, оличење ратника и витеза. Док је било нечег детињастог у њему, дотле су његове речи биле недвомислене, а његове мисли јасно изражене, као линије родних му гора.

На моје питање о српско-бугарским несугласицама, генерал се изразио овако:

— Пре свега хоћу да вам кажем чуђење мога краља, црногорске владе и целе Црне Горе, што ни Бугарска, ни Србија, па чак ни Русија, не мисле, да и ми Црногорци, и Грци имамо да кажемо своју реч о томе спору. Осим других чињеница, које су поништиле уговор у току рата, *његова је важност престала онога дана, када су Србија и Бугарска позвале Грчку и Црну Гору да учествују у рату против Турске.*

Црна Гора, исцрпивши сва мирна средства, да би добили сношљиве односе на

граници, обратила се Европа за интервенцију, напоменувши јој да ће у противном бити принуђена да сама, својом властитом снагом извојује себи такве односе. Европа као и обично, није се на то обзирала. Црна Гора се решила да сама на свој сопствени ризик објави рат. Но, она је тада примила предлог Бугарске и Србије да заједнички делују. Црна Гора је обећала, да ће почети рат месец дана раније, у циљу, да привуче на себе што већи број турских трупа, излажући се опасности од турске инвазије. У томе случају, бранећи сваку стопу своје земље, она би бежала у своје збегове, како би Србији и Бугарској дала што више времена за војне припреме. Цео свет сада зна, шта је Црна Гора учинила, какве су биле њене жртве и колику је турску силу према себи имала. Доста је рећи, да нико више не сумња да је Скадар најјаче утврђење на Балканском Полуострву. А његова посада је износила 40.000. Зна се, да је Есад паша изашао из Скадра са 27 000 војника.

Рат је свршен и Европа нас је нагнала, да закључимо мир против наше воље. На основу уговора о миру, уступљена је en bloc савезницима сва освојена територија. Сада се Бугари и Срби свађају, искључујући остале савезнике, као да је цела територија само њихова својина, а као да Грчка и Црна Гора немају ништа да кажу у овом спору.

— Шта Црна Гора има да каже? — упитао сам генерала.

Не само влада, но и сви Црногорци препоручују употребу свију средстава, да би се избегао братоубилачки рат. *Али то искључује, да Српски Народ треба да жртвује своје животне интересе.* Срби су се с правом надали, пошто Турци буду прогнани из Европе, да ће политичка и економска независност српским државама бити осигурана. И зато су они кроз векове нештедимице лили своју крв. Ипак, наде Српског Народа остале су неостварене. Сви остали народи добили су лавовски део од турске пљачке, само се Србима оспорава њихова дедовина, скупо исплаћена најбољом крвљу њихових синова.

— Верујете ли, г. генерале, у могућност рата међу савезницима?

Генерал ми, после кратке паузе, одговори:

— Црна Гора рачуна са практичном мудрошћу бугарских државника и верује, да амбиције једног савезника треба да буду жртвоване општем интересу хармоније и равнотеже међу балканским државама. *Бугари морају увидети да би Србија без Вардарске Долине била лишена услова за политичку и економску независност.* А то би отворило врата великим потресима на Балкану, што не може бити ни у интересу ниједног савезника, па ни Бугарске. Српски Народ (ја не правим никакве разлике између Црногораца и Србијанаца) не може попустити у овом питању, ми се надамо да ће Бугарска у последњем моменту изићи на сусрет српским жељама.

— Је ли истина, генерале, да ће црногорске трупе доћи у Србију?

— *Дванаест хиљада Црногораца мислим да су већ стигли у Митровицу.* Ми смо пошли заједно, али ја сам путовао брже.

— Какав ће бити њихов задатак у случају рата?

— *Црногорски војници су одбили да служе по гарнизонима у новоосвојеним крајевима, него су тражили да буду употребљени у првој бојној линији. Морало им се учинити по вољи. Али, ја се надам, да до тога не ће доћи.*

— Шта је с Вашим путом у Петроград?

— Дан састанка премијера још није тачно утврђен и ја остајем овде чекајући развој догађаја.

НОВИ САД, 17. јуна 1913.

— **Глас о анексији Македоније.** У суботу, на Видов-дан после подне у нашем месту се муњевитом брзином разнела вест, да је Србија тога дана прогласила анексију освојенога земљишта. Тај се глас раширио брзо с тога, што је општа жеља, да Србија тако учини. Глас је потекао из једне овдашње каване, а и телеграми из Лондона, Беча и Букурешта, који су тога дана штампани у неким престоничким новинама, тврдили су, да ће Србија на Видов-дан прогласити анексију. Врло је вероватно, да се и у Београду у томе правцу нешто радило, но како је дан раније (у петак) румунски посланик у Софији учинио одлучан корак, проглас анексије већ дан за тим не би био политички целисходан, пошто се већ од румунског потеза може очекивати, да се избезумљени Бугари расхладе.

— **Ширење лажних гласова.** Јуче, у недељу, раширио се у Новом Саду глас, који је многе Србе узнемирио. Тврдило се, како су Бугари, које Срби стално бију, *заробили једну српску дивизију*, наследника српског престола *Александра* и др. Још сувише се тврдило, како је »Браник« о томе добио депешу!

Опомињемо, пре свега, да се нико не узбуђује таким вестима, и да ни у што не верује осим у аутентичне телеграфске вести, које, ако су важне, па ма и непријатне биле, „Браник" ће одмах објавити.

Осим тога упозоравамо људе, да пазе, ко им те вести саопштава, јер смо извештени, да у Новом Саду има тајних аустријских агената, који шире обеспокојавајуће гласове у намери, да систематски трују ведри српски дух.

Јавна захвала.

Желео сам, да моја 80-годишњица остане неприметна и с тога није било ниједне речи о њој у „Бранику". Али се ипак у Новом Саду дознало за тај дан мога рођења, па су ми моји пријатељи и приврженици честитали 80-годишњицу. Онда је већ ово морало бити јављено у „Бранику". Од то доба за две недеље низале су се многобројне честитке у телеграмима и писмима. Честитали су ми Срби и Хрвати, Словаци и Румуни. Председништво народносне странке у Угарској честитало ми је посебице. Добио сам поздраве из Босне, из Србије, па из Црне Горе. Био сам одликован честитком Његг. Величанства краља Николе. Разна јавна гласила, и српска и друга, топло су се сетила моје 80-годишњице.

Мислио сам испрва, да ћу се моћи посебице за сваку честитку захвалити. Али ово се показало немогућим. Зато молим, да сви они, који су ми честитали моју 80-годишњицу, приме овим путем моју најтоплију захвалност.

У Новом Саду, 17. јуна 1913.

Др. Мих. Полит-Десанчић.

Политички преглед.

— **Апсолутизам у Чешкој.** У Угарској је апсолутизам (иначе се Тисина влада не може назвати), у Хрватској влада апсолутизам, на Реци је распуштена самоуправа и уселио се такође апсолутизам, а сад је дошао ред и на краљевину Чешку. Земаљски одбор дао је оставку на звању и за неколико дана ступиће у управљање Чешком краљевски комисар. Дотле доведоше ствари Немци!

— **Гроф Стеван Тиса и Румуни.** Министар-председник гроф Стеван Тиса по налогу из Беча чини све, да задобије Румуне у Угарској. Сад је — како букурештански лист „Виторул" признаје — позвао румунске прваке из Ердеља у Будимпешту на „братски договор. На тој конференцији понудио је гроф Стеван Тиса Румунима потпуно измирење и обећао им је, да ће им правично заокружити изборне срезове, да ће у извесним жупанијама уступити њима административну управу и да ће довољан број Румуна узети у високе државне положаје за чиновнике.

Али Румуни ваљда не ће наићи на лепак, јер имају и сувише искуства са досадашњим таковим обећањима.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 17. јуна 1913.

— **Библиотека Матице Српске.** Управа ове библиотеке објављује ово: Јављамо члановима Матице Српске и свима пријатељима књиге и просвете, да је Библиотека Матичина с набавком нових штелажа добила више простора за смештање књига, те је тако и употреба књига у Библиотеци олакшана.

Матица има преко 100 часописа и периодичних издања разне садржине (заступљене су ове струке: књижевност, уметност, филологија, историја археологија, богословија, педагогија, друштвено просвећивање, право, статистика, економија, природне науке, хигиена и т. д.). Ови часописи стоје у нарочитом одељењу и читачи их могу *у Библиотеци слободно* узимати на прегледање и читање. У засебном одељку су смештене реалне енциклопедије, атласи, речници и друге ручне књиге и читачка публика их може *у просторијама* Библиотеке такође*р слободно* узимати на употребу.

Библиотека је отворена од 9—12 пре подне и од 3—6 после подне. У то доба је приступ у Библиотеку допуштен сваком без ограничења.

— **Промоција.** Из Инсбрука нам јављају, да је члан српског академског друштва »Змаја" г. Јосип *Тарошевић* из Шаренграда (у Срему) 15. (28.) јуна о. г. промовисао на част доктора целокупне медицине. Живео!

— **Нов Србин мерник.** У среду је на прашкој чешкој техници положио строги државни испит са одличним успехом михајло *Дракулић* родом из Кулпина. У младоме инжиниру добија наш народ једног вредног и спремног раденика. Честитамо му.

— **Не усиљавајте се, родитељи!** Не почињите децу школовати, ако нисте кадри издржати до краја, јер је већа срамота, а још веће зло не свршити, него ни почети. Боље је упућивати децу у *привредне* струке, које су за нас Србе и најзгодније и најуносније, јер је и онако у том велике заосталости. Поближа извешћа можете добити од ма које српске привредне установе, као и од Привредника у Загребу.

— **Девојачко васпиталиште Св. Мајке Ангелине у Будимпешти (IV. Váci utca 63.)** На захтев родитељима шаље заводске проспекте, даје обавештаје у погледу уписивањапитомаца за шк. г. 1913.|14. 194 19 90

Новости са стране.

— **Експлозија у брашнари.** У америчкој вароши Бефалу догодила се у једној фабрици брашна једна тешка експлозија, којој је пало на жртву преко 50 радника. У одељењу за мешање брашна експлодирала је прашина и експлозија је разорила северно крило великих фабричких постројења Брашнарске Компаније, у којима је радило 170 радника. Експлозија је била тако јака, да су попуцали сви прозори на околним кућама. За првом експлозијом дошла је ускоро друга, која је разорила велике елеваторе. Ова експлозија била је од таквог дејства, да су два леша одбачена на 500 метара даљине, а машиновођа једнога воза, који је баш у томе тренутку туда пролазио, убијен је притиском ваздуха.

Приликом ове необичне експлозије тешко је повређено 60 лица, 50 радника је нестало, и рачуна се, да су они погинули при експлозији и пожару, који је експлозија проузроковала.

НОВИЈЕ.

Лондон, 16. јуна. »Дејли Мелу" јављају из Одесе, да су две дивизије руске црноморске флоте отпловиле, да *демонструју* пред бугарским лукама Варном и Бургасом.

Букурешт, 16. јуна Румунски министар унутрашњих дела *Таке Јонеску* изјавио је главном уреднику „Универзула", како би се Румунија држала у евентуалном српско-бугарском рату. Јонеску је рекао ово:

„Румунија бодрим очима посматра шта се сад збива у Србији и Бугарској. Ако би се ово комешање свршило мирно, *Румунија би била ушла у савез са Србијом*, јер она цени снаге те краљевине. У случају рата Румунија ће узети активног учешћа. Она ће оног истог тренутка, када буде рат објављен, *са својом војском ући у Бугарску* и заузети територије, које су јој отете на петроградској амбасадорској конференцији. *Румунија ће дати сву потребну помоћ Србији*, да се уништи Бугарска, чија је алапљивост прешла у причу."

Скопље, 16. јуна. Ономад, **уочи Видова-дне стигло је у Скопље 13.000 бораца из Црне Горе.** Цело Скопље, и војска и становништво, приредили су импозантан и најсрдачнији дочек браћи Црногорцима, који су дошли, да прославе на Косову Пољу Видов-дан, први радостан после косовске пропасти. Одавде ће црногорски ратници *у прве бојне редове*, ако Бугари изазову рат.

Књижевност.

»Јарани« Светозара Н. Ћоровића.

Из фонда Јована Наке Великосенмиклушког награђена је била преклане код Матице Српске приповетка одличног српскога књижевника Светозара Н. Ћоровића с натписом »Јарани« а ове је године та приповетка угледала света у засебној књижици као 44. број књига Матице Српске. Писац је ову своју приповетку приказао београдском универзитетском професору Богдану Поповићу. Ћоровић је и до сад нашу приповедну књижевност обогатио веома красним прилозима — подсећамо само на силне оне лепе приче у збиркама под заједничким натписом „У часовима одмора" — али овакво што одиста јединствено из живота мухамеданских Срба у Херцеговини као да му још није пошло за руком исприповедати занимно и неодољиво привлачно. Типови су у „Јаранима" махом интересантни а уз натписне јунаке, једре младиће Смајила и Хасана, управо је импозантно изнесен лик Смајилова оца, старијег издања оном обеснику Селимаги, кога је Ћоровић пустио да зулумћари по позорници у безуспешној жудњи, да подјарми Ариф агину Емину. Катастрофални пак сукоб међу јаранима — по среди је Смајилова милокрва љуба Хатица — није се могао решити глађе и исправније, него што је то учинио Ћоровић. Дуго би било, наводити и остале силне одлике овој причи. Доста то, да тешко да ће бити и једног српског читаоца, који, прочитавши на душак ову Ћоровићеву приповетку, не ће морати рећи: баш сам се славно забавио!

„Сапутници" Исидоре Секулићеве.

У колу новијега српскога књижевног нараштаја одваја Исидора Секулићева ретком ерудицијом и зрелим погледом на људски живот у његовим најинтернијим, готово метафизичким појавама. Њене колико смишљене и садржином крепке скице морале су пасти у очи сваком, ко с пажњом прати најновију, рекао би: рефлективно-мислилачку фазу у нашем песништву. Вредни млади београдски књижарник Светислав *Цвијановић* врло је добро урадио, што је шеснаест скица из духовитог пера Исидоре Секулићеве покупио у угледну збирку са заједничким натписом „Сапутници", не жалећи материјалних жртава, како би се унутрашњи лепи радови приказали и спољашње, са техничке стране, тако, да је већ угодно узети их у руку. Читаоци, а нарочито читалице, које су свикле на *лаку*, да не кажемо: *површну*, лектиру, можда ће час по нестрпљиво те и срдито напрћити усне, читајући ове скице, но тима бисмо ми препоручили пажње и опет пажње, па ће најзад уочити оно, што им измакне у први мах а што им мора омилити ове скице. Како ли је само дубока па ипак и јасна студија исказана у петој скици, оној, што се зове »Умор«! Нешто, што имамо сваки готово дан пред очима а пролазимо мимо њега, не опажајући га или бар не тражећи одгонетљаја. Да и не споменемо, да је у тој скици у лику кукавног човека оличен сав један, по племену нама тако близак народ. »Сапутнике« Исидоре Секулићеве ми препоручујемо искрено сваком, ко је рад, паметно и корисно да се забави.

Барусковићеве „Латинске сентенције“ у другом издању.

Врло се добро сећамо, како је наша штампа пре шест година радосно поздравила појаву »Латинских сентенција, пословица и цитата«, које је скупио и превео умировљени гимназијски професор Гл. *Барусковић*. И наш је лист у своје време повољно приказао похвале вредну трудбу честитог професора и том приликом изрекао наду, да ће ускоро доћи и до другог издања које ће обухватити још куд и камо више мудрих изрека и поука. И одиста је ево дошло до таква *попуњена* издања. Овог пута је штампарија деоничког друштва „Натошевића« предузела оно, чега се у први мах подухватио био књижарник Светозар Ф. Огњановић, те је у нешто вишем формату издала Барусковићеву збирку, у коју је уза сентенције из првог издања унесено још преко две стотине нових изрека. Говорити о важности и корисности овакве збирке, звало би се — да станемо код класичне старине! — носити совуљаге у Атину. Збирка се препоручује сама собом.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Бој између Бугара и Грка.

Софија, 17. јуна. (Службено.) Код Правишта су синоћ у 8 сати Грци изненада напали бугарске трупе, које се поставише у бојни ред и убрзо прешу у бајонетски напад. Грци, гоњени од Бугара, побегоше (?). Овим нападом Грци су свакако хтели пресећи железничку пругу Серез-Драма.

Код Злетова се опет бије бој.

Софија, 17. јуна. (Службено.) Код Злетова је јуче **опет дошло до боја,** у ком Срби нападоше Бугаре. Бугари су одговорили на ватру. **Битка је у току.** Исход није познат. (Аха, овде бугарски рог већ друкчије дува! — Ур. „Бр.“)

Разно.

— **Да ли су милијонари сретни и задовољни?** Под тим насловом, као што јављају лондонски листови, написао је један врло омиљени американски публициста фулминентан чланак у своме листу: »О богаташима и сиротињи«. У своме опширном чланку је жестоко напао америчанске милијонаре, како раскошно живе и несмислено расипају новац, а радници и остала сиротиња, тако рећи, умиру од глади. Завршује свој чланак, питајући милијонаре: да ли су бар они сретни и задовољни на овом покваревом свету; ако јесу, да ли би волели да поживе 100 година? Милијонар Андреу Карнеги одговорио је: „Ја сам најсретнији човек на свету, јер живот је заиста рај на земљи. Ја не бих могао себи ни замислити, да може доћи што боље и лепше. Заиста, ја бих дао 100 милијона долара, кад би мени когод могао и хтео дати средство, да живим све донде, док ми не дође воља, да умрем«. Милијонар Џон Рокфелер изгледа да се не радује толико животу као његов богати колега Карнеги. Рокфелер је одговорио: „Мој лечник често говори, да може сваки човек доживети дубоку старост, ако је потпуно здрав, те му се у животу не догоде какве неприлике. И он у својим назорима и саветима обично има право. Оно је истина, да је живот врло лепа ствар, али само дотле, док је човек потпуно здрав. Али чим здравље почне да замље и нагло опада, онда је куд и камо много боље: што пре смрт«.

— **Разбојник, као послужитељ.** Недавно је умро, као што јављају њујоршки листови, послужитељ г. Паркеру, власнику велике пиваре у Питсбургу. У целом Питсбургу било је скоро свима опште познато, како је господар свога старог слуге волео и поштовао. Па никога није изненадило, како је г. Паркер свога послужитеља ожалио те му он сам приредио величанствен погреб. На гробу је господар изговорио и говор, који је изненадио све присутне. У своме говору је г. Паркер, пре свега, истакао покојникову одданост и послушност и што је главно, верност. За тим рече, како је покојник, пре него што је дошао к њему у службу, био обичан крадљивац и опасан разбојник, па исприча укратко, како и на који начин је дошао до свога послужитеља: »Тај човек, што лежи овде мртав, дочекао ме је у најживљој улици са одапетим револвером у руци те заискао сву готовину у новцу, коју имадох код себе. Но ја се нисам уплашио, већ сам га запитао хладнокрвно, зашто није изабрао други начин живота и шта га је нагонило на тај пут. Па сам тражио да сазнам, зашто не ће да ради и да на поштен начин заслужи себи кору хлеба. Ево, шта је одговорио: „Био сам неколико година кочијаш, али због болести остао сам без службе и на сокаку; кад сам оздравио, друго место нисам могао да добијем, јер нисам имао сведоџбе. Лутао сам и тражио посла, али заман. После дуге душевне борбе латим се разбојничког заната. Жалим и кајем се, што сам и дошао на ту мисао. Досадило ми је, што се потуцам од немила до недрага и терам тај кажњиви занат, па бих био најсретнији човек, кад бих могао постати поштен грађанин. Ја се после његових речи сажалим на њега, те га одмах позовем, да ступи код мене у службу, а то је он једва дочекао, те је дошао у моју творницу. И од оног часа и дана, кад је ступио у службу, па све до његове смрти, био је покојник и мени и целој мојој породици и срцем и душом тако веран и одан, да би био у стању за свога господара дати и свој живот. И ево и његова се жеља у животу испунила, јер је после тридесет година вредна и савесна службовања умро као омиљен и поштен човек. Нека му је лака земља!«

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

---

†

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Поводом смрти наше миле и незаборављене супруге и матере

Маре пл. Војновић
рођ. **Поповић**

сматрамо за дужност овим путем захвалити се свима, који су нам у нашој великој тузи своје саучешће изјавили.

На првом месту нека је велика хвала моме драгоме шогору Његовој Светости Патријарху Лукијану; Високопреосвећеном Госп. дру Георгију Зубковићу епископу будимском; Високородном Госп. Богдану Дунђерском посланику на држ. сабору; Високородном Г. Илији Добродолцу из Карловаца; Преч. Г. Вл. Јанкуловом конз. бележнику из Н. Сада; Сл. управи »Бачко-Потиске Штедионице« а наиме управитељу истог завода Г. дру Ивану Влаовићу из Ст. Бечеја. — Хвала Гђи Катарини Вујић из Баје, која је покојницу у бајској цркви — као у месту рођења јој — огласити дала; хвала моме куму Г. Емилу Маринковом ц. и кр. капетану у миру из Ирига и Лазару Секулићу из Берлина на послатим венцима; нека је хвала Гђи Мари Рајић и Илинки Бајин учитељицама из Г. Итебеја и свима осталима велика хвала, који су ми саучешће — било писмено, било усмено — изјавили.

Велика хвала г. г. дру Милутину Павковићу, дру Људевиту Хорвату и дру Милану Поповићу из Ст. Бечеја, који су све и сва употребили, да ми покојницу од смрти избаве.

Велика хвала нека је Гђи Даринки Томић, која је на глас смрти миле нам покојнице одмах дошла и под чијим су надзором покојницу опремили, и која је у свачем мојој нејакој деци на руци била Хвала Преч. Г. Василију Теофановићу пароху чурушком, који је при укопу суделовао и који се у цркви у дирљивом и пуном утехе говору од покојнице опростио; исто тако хвала Г. Бранку Кирићу, капелану, и месним учитељима г. г. Ђ. Малешевићу и П. Томићу, који су на опелу суделовали. Хвала општ. поглаварству и месном грађанству без разлике вере и језика, који су при укопу учествовали, и тиме нам бол до некле ублажили. Од мене нека им је хвала, а од благога Бога награда!

У **Фелдварцу,** 16. (29.) јуна 1913.

Ожалошћени супруг
Владимир пл. Војновић
са децом и осталом родбином.

ОГЛАСИ.

МАТИЦА СРПСКА У НОВОМ САДУ.

ПОЗИВ.

Г. Г. чланови збора се позивају у седницу, која ће бити у четвртак 20. јуна (3. јула) о. г. у 3 сата после подне у дворници Матице Српске.

Главни предмети:

1.) Установљење опћег програма **Књига за народ.**

2.) Установљење предмета садржине, обима и облика јавних предавања, која ће се после штампати, за опћу употребу.

3.) Установљење каталога за сеоске књижнице.

Посебни позиви се г. г. члановима не ће слати.

У **Новом Саду,** 13. (26.) јуна 1913.

Председништво Матице Српске.

Дражбени оглас.

Српска православна црквено-школска општина новосадска потребује 70 метарских хвати растових или церових или букових дрва (цепаница), 3 хвата меких дрва за потпаљивање, и 40 мет. ц. пруског салонског угља за своје основне школе, вишу девојачку школу, забавиште и Убоги-Дом, постављено у дотична дворишта; добро сложени, 2 метра висине, а у дужину колико где треба без крстова, већ пуно сложено на крајевима.

Исто тако треба ова општина за српску велику гимназију 500 м. ц. пруског салонског угља и 3 м. хвата меких дрва.

Овим се расписује офертуална лицитација, а рефлектанти нека у горњем смислу поднесу своје затворене оферте до 12. јула о. г. по новом кал.

Приметити је, да је од оних 70 м. хвати потребује за клисанску и салашке школе 13 м. хвати.

Из седнице управног одбора српске црквене општине.

У Новом Саду, 13. (26.) јуна 1913.

Паја Ђурчић — књиговођа. **Милан Ћирић** — прота, председник.

◆◆◆◆◆◆◆

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО „РУСАНДА“ У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталска жупанија) — у јужној Угарској.

Отворено је од 1. (14) маја до 1. (14) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине, хроничну ревму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести,** које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток,** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **костобоље,** Caries, Necrosis а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели леуо.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе. Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард,** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље 132 54-100

УПРАВА КУПАТИЛА „РУСАНДЕ“.

◆◆◆◆◆◆◆

Важно за трговце.

Трговце, који обустављају плаћања или су пали под стечај, најбрже изравна ---- концесионирани ----

трговачки биро за изравнање

МАКСИМ СВЕТ. ВАЈС
НОВИ САД, ДУНАВСКА УЛ.
--- БРОЈ 21 I СПРАТ. ---

На питања се брзо и драговољно одмах одговара.
228 4 10

Важно за трговце.

Слано купатило

у Старом Сланкамену

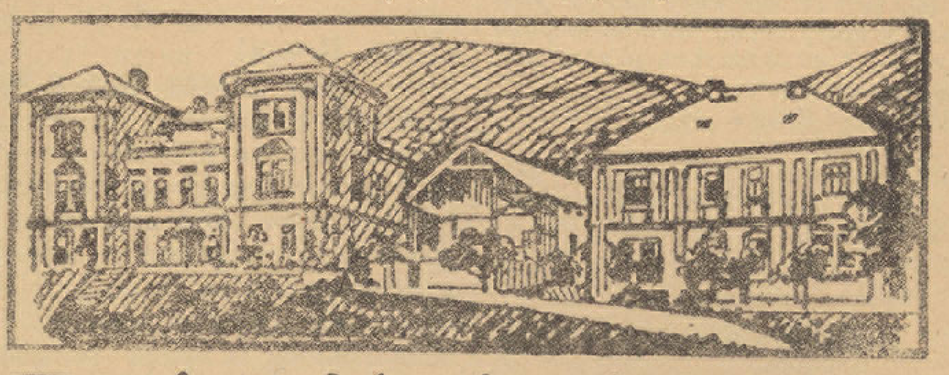

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића, ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима: све врсте катастралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу сва у облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести. 46 97—150

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник. Електрична штампарија д. д. Бранника у Н. Саду.